

Изази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на год. 4 ф.,
на по године 2 ф., на четврт
године 1 ф.За АУСТРО-УГАРСКУ БОС-
НУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год.
6 ф., на по год. 3 ф., на четврт
године 1 ф. и 50 новч.За све остале земље годишње
20 фран. у злату, на по године
10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Преплата шаље се поштом
упутницом непосредно админис-
трацији „Гл. Црног.“ на Цети-
ње, или отплатити новина
на коју драго пошту, а коме је
парунице, може се преплатити
код г. *Петра Рајановића*, К. Ц.
агента у Котору, а у Србији код
г. *Мите Старића* књижара у Био-
граду. Доноси се шаљу уред-
ништву. Рукописи се не враћају.
За огласе плаћа се: за сваку
ријеч или за број од пет цифа-
ра по три новчића за први пут,
а за сваки даљи пут по 2 новч.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

С овим бројем „Гл. Црногорца“ престајемо слати лист свијема нашим старијим претплатницима, који се до сад нијесу јавили с новом претплатом.

Ко жели и даље примати „Гл. Црногорца“ нека одмах, неодложно пошаље нову претплату, јер ће се свакоме, без разлике, обуставити лист, који год не пошаље претплату докле не изађе идући број „Гл. Црногорца.“

У исто вријеме слободни смо замолити све наше дужнике, да нам одмах пошаљу, што су дужни.

АДМИНИСТРАЦИЈА
ЗВАНИЧНИЈЕХ ЛИСТОВА

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ.

— Њ. В. Господар јучер се повратио са Крушевца на Цетиње.

— Г. М. Трибер, отпрашник послова француске републике, дошао је из Дубровника на Цетиње.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Цетиње, 28 јануара.

Као што нам је у посљедњем броју телеграф дошло, енглески парламент отворен је престолнијем говором, у ком Краљица изражава наду, да ће народ наставити своје патриотске напоре за интегритет и супремацију енглеску у јужној Африци до побједоносног свршетка рата.

У расправи одговара на престо-ни говор, доња као горња кућа једнодушна је са престолом да рат треба наставити са свијем силама до побједоносног свршетка, као што се друкчије није могао ни претпоставити. Послије толиких пораза од стране тако мале државице да једна велесила ступи у преговоре о миру!

Али се није очекивао тако жесток нападај на владу од стране опозиције у парламенту. Лорд Фриц-мориц поднио је исправку у адреси, да се изрази сажаљење, што је влада показала недостатак знања, смотрениости и схваћања у руковођењу политике у јужној Африци од г. 1895 и у припремама за садашњи рат. Кампбел-Банерман, вођа опозиције, осудио је владину политику и Чемберленове захтјеве од Транзвала назвао је чудовиштем. Дилке понавља оптужбе против министарства, што се није припремило за рат, који је изазвало, и што није предвидјело, да ће се Оранжева држава здружити са Транзвалом у борби против енглеске супремације. Факт је да енглеска војска није била припремана, и да Енглеска у једном рату са којом великом државом шаће подлоћи.

На ове оптужбе влада је одговорила, да опозиција храбри Буре, и захтјевала је да се опозициона неправка повуче на траг. Грјех брани опозицију, и вели да је ова дискусија потребита у овом тешком положају, изјавивши да опозиција за сада подржава владу, али тек прође опасност, да ће престати и то подржавањем.

Било је у доњој кући и врло живих призора. Еван је упитао

Чемберлена, да ли зна што за документе, које је „Индипен. Белж.“ објелоданила односно Џамсеново експедиције у Транзвал, и који теже да докажу владино саучешће у подухвату оног авантуриста. Чемберлен је одговорио, да је за неке знао, али да нијесу вјерно публицирани. Мак-Нејл пита министра Балфура; ако они документи постоје, какве ће мјере узети влада? И кад му је министар одговорио, да је о томе влада довољно одговорила, онда Мак-Нејл пита отвореније: какве мјере влада мисли узети, када један члан кабинета пане под оптужбу личног не поштења и јавне лаже? Валфур: Мислим да питање није озбиљно. — Мак-Нејл: Говорим озбиљно. — Валфур: Онда се оптужба одбија са презренијем. — Што је изазвало велику вику, аплаудирање и негодовање. Оној експедицији Џамсеновој у Транзвал данас се приписује овај рат, за који су се Буре стали од онда припремати.

У горњој кући лорд Кимберлеј такођер је оптужио владу, да није била предвидљива, ни спремна. Лорд Сализбери је бранио владу, да није била у стању, да буде извјештена о бурским припремама, јер тајни фонди не допиру, да се набављају извјешћа, која треба добро плаћати. Па је позвао све странке на слогу, да се надвлада овај час *пошљивости и опасности*. А лорду Кимберлеју је пребацено, да ће његов говор бити одушевљено одобрен само у Преторији.

На сваки начин, влада је добро прошла, јер је нико не жели у овом критичном часу замијенити. И сада Енглеска чека, да се њен углед поврати на бојном пољу. Али ако ратна срећа и даље Буре успрати? И досадашње су бурске побједо биле права чудеса!

У Пекину се збила промјена на престолу. Цар китајски Хуан-Си одрекао се престола, прогласивши својога рођака Бу-Чуна за свога наслједника. Са овим гласом распростра се и други да се Хуан-Си сам убио иза тога прогласа, и други глас, да је био убијен, али су се ови гласови опет опротивили.

Ову промјену на китајском престолу приписивали су утицу Русије и Француске преко старе царице, коју сматрају руском кристалом, дотим отетушивши млади Цар реформатор важи као енглески штићеник. „Н Време“ воли, да је Књаз Туан, отац малољетног наслједника престола, енергичан млад човјек, фактички заповједник манџурске војске, и пријатељ савеза са Јапоном, те се и овај преврат јапоноског утицу приписује. Али ко био номиналнијем Богдиханијем, — петроградски лист вели — да ће сва власт остати у рукама удове-Царице, умне и енергичне жене, која до своје смрти ће пуштити никога да се мијеша у њезину управу. Она је била за савез с Русијом, али тужбе чланова царске куће на манџурску жељезницу пригудиле су је да тражи наслона у Јапону.

Тако петроградски лист, дотим су други листови у том преврату видјели успјех руске политике над енглеском.

Осим тога руског успјеха у Китају, исти листови виде други у Порвји

над енглеском у зајму од 22½ милиона рубаља, који је Русија дала Персији, који се има угасити у 75 година, и који без сумње утврђује руски утицај у тој важној држави по свом географском положају на путу између Азије с једне стране а Јевропе и сјеверне Африке с друге стране, куда су Њемци и Енглези управили своје тежње.

Послије толиког мирног саобраћаја пограничног с Арнаутима, опет се збио један немно догађај. Ове недеље привуку се неколико Арнаута у Голубовце у Зети и убију једног нашег поданика у његовој кући. Исти час рођаци убијеног похитају да га освете, и осветише га, убивши 3 Арнаута. Кад је за то дознала наша власт из Подгорице пошаље 4 жандара да ухвате осветнике, али их Арнаути, прикривени код Цијевне, дочекају и опале на њих плотун, убивши једнога жандара а два рањивши.

Тај немно догађај одма је саопштен нашем посланику у Цариграду са упуством, да ради код Високе Порте, да се издаду строге наредбе скадарском Валији, да стане на пут тој арнаутској разузданости и да се кривци похватају, као што су кривци с наше стране у рукама наше власти.

Ми смо увјерени, да ће Висока Порта најстрожије поступити према Арнаутима, који су се осмјелили да опет наруше погранични мир, који је био срећно установљен између нашег узајамног пограничног становништва.

ПРЕГЛЕД ЛИСТОВА.

Глас из Аустрије Новсадеком „Бранику“ из Беча пишу о новом Керберовом министарству следеће:

Није никакво чудо, што је Витек одступио. Ништа није стално на овом грешном свијету. Али чудо је и велико је чудо, што се може одступити као министар, а да се не зна, ни зашто се долази, ни зашто се одступа! А ако ћемо озбиљно мислити, Витек није у истини знао, ни зашто је дошао, ни зашто је отишао. Да је знао, што му је ваљало радити, Витек би се пожурно или бар дотле не би требао одступити, док не би створио могућност, да се с поуздањем може прећи на састав правог, дефинитивног министарства. У тој — једино у тој могућности је сва значајност провизорне владе. А да се дође до те могућности, за то треба напредне промишљивости и енергије. Што није тако, томе није крив Витек, већ старост и оне бијеле, што их старост носи са собом.

И тако се др. Кербер примио предсједништва у новом министарству и без оне могућности, коју је требао створити Витек. Али се велико самоуздање многима и освети. Јер Кербер је био члан Клариева кабинета и дао је оставку — разумије се из увјерења — заједно с Кларием. Посље Кларија дошао је Витек и оставио за собом исту онакву ситуацију, каква је била са Клариевом одступом, и онда је то сумњива логика, по којој може Кербер постати министар-предсједник у истој онај ситуацији, која га је једином ерушила.

Напољењу у данашње вријеме не би било ништа необично, што се Кербер примио министарства као бивши члан Клариева кабинета. *Solche Falle, in ja, war'n schon tausendmal da.* Дабогме не би било необично, да Кербер није био главни узрок, што је Кларии пао. Та зна се, да је Кларии мислио укинути језичке наредбе, а зна се и то, да је Кербер био онај дјетић, што је скуцао некролог језичким наредбама. И Чеси су се окомили на Кербера па срушили и Клариија.

Па онда ево што је врло смијешно у цијелој ствари. Клариијева је система била наперена против Чеха и Кербер ју је знао баш јуначки бранити. Данас се и по стоти пут увидјело, да се Чеси не могу никакво

прогутати и Керберову је министарству стављен као први и главни задатак, да помири Њемце с Чесима. Елем, усуд је одредио Кербера, да мири Њемце с ниским другим, него баш са Чесима. А знате, ко је тај Кербер? То је исти онај Клариијев министар унутрашњих дјела, који је на интерпелацију младочешких посланика: зашто су жандарми без узрока пуцали у чешки народ у Вшетину и другим чешким мјестима, гдје бјеше демонстрација због укидања језичких наредба, — онако цинички одговорио, да су жандарми имали право! И Кербер хоће и опет да пошто пото мири Њемце с Чесима. А каква је то политичан рачун? То ти боже знај!

Кербер је прије мјесец дана ископао гроб чешкој политици, а данас је скочио у крајност, да треба васкрснут и Чехе и језичке наредбе. Истина људима, који у тако кратку врмену долазе до нових „принципа“, није баш паметно вјеровати. А како је данас међу Чесима, Кербер је изгубио и посљедњу трунку политичног кредита. И онда је Кербер страшно погрјешно, што је за свој кабинет измислио некаква чешког министра — без фотеље. Тај вам је министар без фотеље као и други божији човјек од меса и крви, а по својој индивидуалности налицу на она „нема лица“ у позоришту. Оно је др. Кербер показао, да добро познаје адвокатске смиљалице, али ти се Чеси ама баш свачем досјете.

Ето то је и такав је др. Кербер, нови министар-предсједник. Он треба да буде изборник, који ће Аустрију препородити. А будите увјерени, да Аустрија, као никад, треба сасвим нова живота, врло много снаге, да се опорави. Данас је дошао тренутак, који подеља на једну ужасну катастрофу. Или, или! Та узмите само, да већ неколико министарстава падају због неких узрока, који циједе државу, а не дају јој никакве замјене. А ти су узроци према другим животним узроцима тако ситуацијски, да је грехота губити због њих скупо вријеме.

Много се говори, шта ће све Кербер урадити, па говори се, да ће Кербер санирати парламентарне одноше. Та благословена је установа тај парламент, а у Аустрији је дошло вријеме, да се парламентаризам мало испави. Јер човјек може бити најватренији конституционалац, али кад се запита, куда води аустријски парламентаризам, адрана ће му памет казати, да је боље управљати и по кинески, па имати каква таква успјеха, него се клањати изопаченој уставности, па дочекати оно, чему се ни у сну не нада.

Добро је још, што се Аустрија нада и ако је нада посљедње уздање. А др. Кербер мисли, да носи у себи то уздање. Да бог да!

Умјесна ријеч. Уредништво „Дубровника“ управило је г. Ферјанчику, словеначком посланику у бечком рајхсрату следећу умјестну ријеч:

Ви сте П. Н. Господине, у овогодњем засједану аустријске делегације говорили о босанској управи, па сте и надозвали неколико ријечи о босанском питању.

Ми хоћемо да правимо разлику између Ваших изјављивања о босанској управи и оних о босанском питању, и ако се то не би смјело урадити. Али ми хоћемо да будемо прима Вама онолико толерантни, колико сте Ви били неправедни према Србима.

За Ваше изјаве о босанској управи, Ви ћете се, као да чујемо, позвати на податке и бројке из Балајева каледоскопа, чијем сте се обило послужили и у Вашем изјављу. За Вас су можда они подаци свијетли и истинити, као што за нас нијесу ни једно ни друго. С тога, могао би који шаливиција рећи, да је то питање укуса, по оној *de gustibus non est disputandum*, па да се свакомо препустити да мисли како хоће а не како мора. И ако је мњење многијех и многијех у Јевропи о босанској управи већ ствар доста добро утврђена, ваља само аустријски делегати нијесу још о томе на чисто.....

П. Н. Господине! Што се тиче ријешења босанскога питања, читамо у хрватским листовима, да сте Ви „принципирани Босну и Херцеговину Хрватској на темељу хрватскога државнога права и народнога начела.“ Ова Вама изјава из то-

меља је неистинита, јер против ње говори историја и етнографија.

Хрватска као самостална држава претала је остојати године 1102, а да донаше, докле су допирале њезине границе, прочитајте у Раду Југословенске Академије расправу пок. Фрања Рачкога под насловом „Хрватска у XII. вијеку.“ С друге стране узмите у руке дјело „Municipalia Serbica“, које је издао Вап. славни етнолог пок. Фрањо Миклошић, па ћете се свјерити на темељу дипломатскије документата и изјава самих босанских владара, колико је она Вап. изјава неистинита и неправедна. Ми Вам, П. Н. Господине, не навађамо, као доказе против Ваше изјаве, српске писце, већ једнога Хрвата и једнога Словенца, а обојица су признати великани у славенској науци и у наученом свијету.

Срби се не плаше изјава као што је она Вап., јер кад би сви аустријски и турски делегати стали понављати онаке о њима сличне изјаве, ипак се ријешење босанскога питања не би ни за један педаљ напријед помакло. Ви, као изврстан правник, знате врло добро, да је босанско питање међународно питање, и да ће о тојачној судбини Босне и Херцеговине одлучити велике силе а не говори овога или онога делегата. Али Србе боли, кад слушају из уста Славена тврдњу, којијех е општрица наперена против српскога народа. Боли их тијем више кад долазе из уста браће Словенца, којијех би задаћа и ујужност морала бити, да границног мира на темељу права и правнице посредују између завјенијех Срба и Хрвата, као што смо то једном на овом мјесту казали и доказали.

Ми не ћемо да припишемо Вашој изјави немиленике сврхе, као што би Хрвати у противном случају урадили; ми присто велимо, да је Вап. изјава с једне стране плод правца погрешне Калајене политике, с друге стране плод хрватскијех заблуда, које датирају, као што је врло добро рекао пок. Фрањо Рачки, од године 1102. т. ј. откада се је Хрватска добровољно одрекла своје независности, те ступила у северу мађарскијех интереса. Од тога времена Хрватска је уоприште Мађарске против Југославена, ово су ријечи српскога историчара пок. Фрања Рачкога.

На темељу овакога аукторитета, као што је пок. Фрањо Рачки, а ригористичкијем, да хрватска ербождерка политика, ма јој којим се обликом појавила, може бити словенска; кад видимо још да се за њу и најјаснији словеначки кругови загријавају и одушевљавају, тада нам пада на намет судбина Сватоплукове државе.

П. Н. Господине! Бићете се и Ви наше пута послужили изразом: славенска узајамност. Јадне ли славенске узајамности код Вашег држања у овогодишњем заседању аустријске делегације!

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Световска прослава у Корјенићима.) Дан Св. Саве освајачу је тако ведар и диван, да би се могао такмичити са ма којијем мајским даном, на велико задовољство сиромашне дјечнице и њиховог такођер сиромашног али скромног и ваљаног учитеља скоро отворене приватне школе

Корјеничке; а особито кад је сунце — тај Богом дани извор живота — позлатило високе и стрмените стране испад Корјенића... Дјечница трчкарају испред школе с букварима у руци, а радост, права радост огледа им се на млађаним лицима: дали се у гомилице, па пјевукају, харлијају, трчкарају и т. д. Школа је украшена вијеницима од зимзеленог брштана, којим је окићена икона Св. Саве и слике владарског дома.

Ето, дакле, ова опћина тек ове године слави прву школску славу, за коју се учитељ са својом дјечницом тако журно спремао. Са свију страна скупљају се у гомилицима селани, да виде то, што прије није су видели и чему се необисно радују. Пошто се је сунце поиздигло иза Омутућа, већ је цијела равница испред школе покривена народом. Ту није су само дошли дјечији родитељи, него је било ту: момака и дјевојака, невјеста и жена, па чак и седамдесетогодишњи старици и старице потрудили су се са штапом, јер им је било жао умријети, а да не виде оно, чему се њихови млађи радују.

Све је било ратно, све весело!..

Тачно у 10. сати школско звонце зазвони, а дјечница потрчаше у школу, а за њима почеше улазити старији и вијеници људи, док се ученици напустили, те је младеж не имајући мјеста у ученици, окитила школске прозоре. Пошто је школа тек ове године отворена, то је — разумије се, само I. раз. те учитељ није могао узети опширан програм. Чим се ушло у школу један од ученика очитао је молитву, а затим су отијевали химну Св. Саве „Ускликимо...“ Послеје химне узео је говор учитељ Дабовић: најприје је говорио „о значају и важности школе,“ а за тијем је пријешао у главним потезима историју српскога народа, а живот и рад Св. Саве изложио је у опширном обиму, истакао од какве је велике важности са српски народ био његов рад на просвјетном пољу и т. д.

И ако су слушаоци били већином прости људи, сви су могли схватити јасни говор учитељев, тијем лакше, што га није читао него говорио на основу свог темељног знања, и изложио своје мисли систематски у свој љепоти пред слушаоце. Изјава дјеча су отпјевала химну „Убавој нам.“ која је завршена са бурним клицањем: Живно Господар!..

По свршетку програма ухватило се оро на равници испред школе. Један од општинара за ову величност прихватио је дрвени букви топ, који је својијем тресом пратно весело играње и пјевање веселе младежи све до захода сунца.

Пошто се довољно наиграше уобичајеног пригорског играња, онда се почеше хватати у „коло наоколо,“ измијешано од момака и девојака. Коло се поче окретати, а дјевојнице почеше пјевати:

— „Јово ли, Јово, заплете се коло“ — а за тијем поче цмо низ, кога вођаше једна лијепа дјевојница, пролазити испод рука крајњег младића и дјевојке.

— „Маро ли, Маро, отишеш ли само“ — прихватају пјесму младића.

Тако све пјевају, док се коло не заплете тако, да једно другог око врата обгрли, а пошље га истијем начином отплијећу уз исто пјевање, док дође на први начин.

1749. Можемо рећи, да је ту забиљежено народно предање и савремени догађаји.

Тек г. 1856 изађе у Задру историја Црне Горе Димитрија Милаковића, ученог Мостарца, који је пробавио на Цетињу све вријеме владања Петра II., као његов секретар. Писац је те историје имао пред собом, осим поменутијех списа, докумената из домаћег државног архива¹⁾ и из млетачкијех архива, које је прегледао и Петар II. и сам Милаковић; а служио се уз то и разнијем иностранијем изворима.

Послеје ове Милаковићеве историје доста се радило на том пољу, али још немамо боље историје од његове, коју је пок. П. А. Казначић, учени Дубровљанин, превео на италијански језик, по једном егземплару, истијем Милаковићем *поправљеном* и приједбама *обогатеном*, који се нашао у Дубровнику код брата покојног Милаковића (Storia del Montenegro del cavaliere Demetrio Milaković. Traduzione di G. Augusto Kaznačić. Ragusa, Carlo Pretner Tip. Editore, 1877.)

Поводом прославе дијесетогодишњице Династије Петровић-Ђевошца појави се г. академик Руварца са својом расправом: „Montenegro, прилози историји Црне Горе.“ Ту расправу ваља подијелити на праве прилошке историји Црне Горе и на пишчеве умована и домишљана. Ти прилошки из богате ризнице историјскијех података нашег историка служе на корист науке, и ту заслуга г. Руварца не могу понижити његова умована и домишљана, која и тако не могу много ни за дуго

¹⁾ По наређењу Петра II., као што је сам Милаковић забиљежио, био је истребљен и уређен државни архив; а за по документима печатанијем у „Урлази,“ који су морали бити најважнији, нијесу превазио доба Петра I.

Пошто су довршили то лијепо коло, онда отпочеше играти „Пауна.“

Сви се ухвати и коло, а једно момче или дјевојка стале на средини. Коло се окреће и пјева:

— Понграј, Павле Пауне; понграј Павле Пауне!

Паун одговара:

— Немогу јадан немоћан, не могу... (повтор.)

— У што си јадан немоћан?..

— У ноге ја сам немоћан...

— Даћемо чизме на ноге...

Паун на то почне играти и пјевати:

— Ух, благо мени чизме на ноге!....

Затим се паун опет сневесели, а они га питају по првом начину, а он одговара, да је немоћан у леђима, они му обећавају „ћурак на плећи.“ Он опет заигра и виче по првом примјеру.

За тијем се тужи, да га боде руке; а кад му они реку, да ће му дати (ако је паун момак) цуру на руке, онда паун најрадосније заигра пјевајући:

— „Ух, благо мени цуру на руке!....

Па онда хвата цуру, која му се најбоље допадне, и она мора бити паун.....

У оваком одушевљењу слози и љубави веселили су се све док је сунце зашло за брдо, и њих опоменуло на разлазак.

Корјенићи, на Св. Саву, 1900 г.

Ник. Корјенић.

(Нова књига.) Примили смо на приказ следеће нове књиге:

Наши модерни историчари. написао Александар Протић, пуковник у пензији. Биоград, штампарија код „Просвјете“ С. Хоровица. Цијена 1.50 дина или 70 новчи.

У уводу ове важне књиге г. писац приповиједа нам, како је у последње доба мађарски патриота гроф Зичи, о свом трошку подигао једну мађарску научну експедицију, која је путовала по Кавказу, по низијама Каспског мора и по средњој Азији, расипујући и истражујући колонијску Мађара и путове и богазе, којијема су они дошли у стару словенску Панонију. Колико је ту новаца и труда уложио, а какви су се трагови ту да могли наћи у самој ствари?! На мене су — вели пасад

— резултати тијех истраживања учинили утисак, као да су мађарски историчари и етнографи гледали на све по раније створеном предубеђењу кроз мађарску призму. Требао је мађарског читаоца увјерити, да му је колонијска Кавказ, ова чаробна земља, која рађа најдражесније жене и највеће јунаке! Што више, размак времена од хиљаде година није сметао грофу Зичију да на Кавказу пронађе и своје рођаке! Али код мађарске више интелигенције влада чудновата дисциплина у питањима националних интереса. Њихови историчари, кад год пишу о својој земљи и своме племени, или кад расправљају историјска питања, они се увијек руководе интересима народа свога и овај им интерес прије свију другијех обзира лебди пред очима. Да би се мађарско племе одржало у животу између два велика народна океана, словенског и немачког, прва је потреба и први услов да је осјећање народности живо и будно. Један од извора, из којег Мађари црпу своју националну енергију, то је свето поштовање историјскијех тра-

пководити науци, јер у науци само истина побјеђује, коју здрави разум разабере и схваћа из података и чињеница, које проучава.

Знам да г. Риварац има око себе ученика, који се заклинају in verba magistri; али ја нијесам изгубио паду ни у здрав разум г. Руварца, ком сам одговарао у чврстом увјерену, да његова расправа није потекла са каква извора неприлична једном српском академику и фрунскогорском архимандриту.

Кад од једном, ношто сам мој рукопис већ био послао „Бранкову Колу,“ та наука радња г. Руварца излази у Земуну у другом издању као ерствено познате памфлетске пропаганде, која се ево неколико година труди, да помрачи садашњост Црне Горе и њезине династије! Тој пропаганди требало је, да на основу аукторитета каквог нашег историка може тврдити, да је „озбиљно истраживање историје већ своје постојање пригорске државе на то вијека, а бајку о дијесетогодишњици династије Петровић-Ђевошца, као и о политичкој моћи и положају оцадишњијех владака *сасвијем уништило*“ (П. Лојид“ пријех октобра 1899); и тако јој дође као *нарочита* г. Руварчена расправа, из које потијече ова наведена *сасвијем нова наука* о историји Црне Горе.

Допустивши тој пропаганди, да се *другијем надомком* његове радње служи, истреби је по српском народу, г. Руварца је изгубио право на обанр дужан једноме академику и архимандриту, у којим сам му на њу одговорио; што се у осталом ни сада не кајем, него га напротив искрено жалим, што је тијем поткријешно сумњу о извору његовијех „Montenegro,“ коју су

диција земље и народа. Ко би се усудио да осумњичи или да обара оно што је стварија историја мађарска забиљежила или предање оставило у пасљеје мтађијем генерацијама, а што је народнијем вјерињањем освештано, изложно би се анатеми свега народа мађарскога, био би проглашен за издајницу народног. И ми видимо благодатне посљеднице тога у мађарском народу.

На против српски историчари — вели писац — у толикој се мјери показују скептичари, да то већ прелази сваку мјеру и почиње бити штетно за интересе српскога народа; па их мимогред именује и карактерише. Они сви тврде да истражују истину, те им г. Протић ставља разна питања, између осталијех и овај: „Или је истина оно што је говорио на једном свом предавању својијем ђацима професор В. Школе г. Љубо Ковачевић, да краљевни српски нијесу никад ковали златан новац, и да су егземплари, који се чувају по нашијем и странијем пумизматичкијем збиркама, фалсификати које је измислила спекулација?“

Остављајући сва остала питања ми ћемо се један трен зауставити на ово смјело тврђење г. професора, које од неколико година стоји као ријеч науке, противу које се нико није усудио проговорити прије господина Протића. Али имамо доказа, да се г. Ковачевић преварио, ком се мора он исти поклонити. Нека узме Дантеову „Божанствену Комедију,“ па нека потражи 141 стих у XIX пјевању раја, и ту ће се наћи, гдје ће на страшном суду у реду грешнијех Краљева испод бича неумитне правде цроћи „и онај рашки, који је зло употребно млетачки казуи“ — e quel di Rascia che male ha visto il conio di Vinegia. По другијем кодексима: „che male aggristò l'conio di Vinegia“. Сви коментатори Божанствене Комедије тумаче овај стих, да је за вријеме Дантеово тај српски (рашки) Краљ фалсифицирао млетачке дукате. Није мјесто да бранимо тог српског Краља од ове оптужбе; али је онај стих доказа, да се у Италији за вријеме Дантеово (1265—1321) држало да су се у Србији имитирали млетачки дукати, дакле да су се ковали алатни новци, које су смагали у Италији као кривотворене млетачке дукате. А да ти златни новци српски нијесу циркулирали по Италији, окле и за што се ишање ту подићи таква оптужба против рашког Краља? Ваљда се неће још појавити „домшљана,“ да је Данте из мржње против Србије тај стих написао! У том случају, ми бисмо устали; а зар није могао наћи какав други грјех код Немањића него да измишља фалсифицирање млетачкијех дуката?

Ми смо смагали нашом дужношћу да напоменемо овај стих Дантеов г. Ковачевићу, у нади да ће похитати, да исправи ону своју криву науку, коју је са катедре В. Школе проповиједао младијем Србима — науку, која брине један златан доказ, да је стара српска држава била добро организирана и културна земља, што „дегализира наше аспирације на обнову те државе у већијем историјскијем и етнографскијем границама.“ Свак може погријешити, али су прави грјешници тек они, који не хоће да се поправе.

Г. Протић је у свом уводу, примјерима из дјеловања нашијех ученијех људи, дошао до тог закључка, да смо „ми увијек

ми многи компетентни људи, прије тог другог земунског издања, изражавали.

У сваком случају, његови *прави прилошки историји Црне Горе* остају на корист науке; па и сама његова смјела и чудновата *домшљана* (његов сопствени израз!) имају своју добру страну, јер су изазвала и ову моју радњу, која неће бити, надам се, на штету науке. А пошто сам се ја ограничио само на неке главније тачке г. Руварчеве расправе, увјерен сам, да ће се наћи још који трудбеник на овом пољу, који ће наћи још коју неосновану тврдњу г. Руварца да исправи, и мене да допуни новијем доказима.

Као што ће читалац опазити, ја сам већином имао пред собом прилошке г. Руварца онако, како их је он у својој расправи навео; али би их требало имати пред собом *свијек* у оригиналу, јер нас је искуство научило, да се не можемо ослонити *ни на цитирања г. Руварца* (види цитирање Доситија на стр. 18 и Сима Милутиновића на стр. 94 ове моје радње); осим тога, г. Р. умјеје и прећутати што му није по вољи, као што ће се видјети при његовој употреби нове збирке докумената „Il Montenegro dalle Relazioni dei Provveditori Veneti.“ Најпослеје, историјска се наука сваки дан све више развија при свјетлости ново откривенијех историјскијех докумената и података, па би требало у том обанру прегледати и новију историјску књижевност.

Ево, док пишем ове ретке, стиже ми ново дјело: „Списан о историји православне цркве у далматинско-истријском владичанству од XV до XIX вијека. Књига I. Задр, типографија С. Артале, 1899“ од Е. Н. М., и ту наодим у једном изијештају задрског архиепископа Карамана, управљеном се-

на нашу рођену штету према противницима камиљери до безумља, а према себи прави Коријолани, често тако усони, да би смо кадри били да разоримо своје рођено огњиште.“

Завршивши свој увод, г. Протић приступа разговору са г. архимандритом Руварцем поводом његове књиге, којој је наслов: „Одломци о грофу Ђорђу Бранковићу и Арсенију Црнојевићу патријарху с три излета о тако званој великој сеоби српскога народа.“ што је издао Срп. Кр. Академија у Биограду г. 1896.

Ми ћемо донијети у подлистку нашим читаоцима резултат ове учене расправе г. Протића, да још у већој свјетлости виде гласовитог писца „Montenegrina.“ Уз то препоручујемо најтоплије ову књигу, у којој се подигао громки глас патриотске свијести српске просвећене против наших модерних историчара, који теже да парадирју као објективни научници, дајући доказа свога неродољубља.

Књига се ова може добити у Стајинској Књижарници у Биограду.

T.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

(Поглед на нашу економију) Сваким даном све то веће и веће чују се жалбе, како је овај или онај економско попузано, како је село или читаво племе осиромашило. Како се то збило, ми, у проучавању тога, најпосебећемо доћи до оне изреке: „свак је конач својој срећи.“ Али како поједине породице гину и страдају, сваљивају се у јаму осиромашта, подобно то бива, и са многим селом или племеном и т. д. За многа се некада говорило, то је *оцак*, то је *дом*, који је свагда имао; а данас, зову се *оци*, зову се *домови* гдје их прије није било; постало све обратно: их се један пење, докле други силази. Некадашња марљива снага обратила се и бацила у наруч пакленом пороку *лијештаву*, док међутим лијена отресла га се и постала *марљива*. У једне или друге завршимо ли, тајна је јасна и откривена: „Ковач је свако своје среће.“ Видимо ли се мало дубље у народе, чије је благостање високо, чија је култура достигла свој врхунац, онда тамо ништа друго невидимо, до највећу *марљивост*, гдје свако обдјелаву своју стругу, гдје се специјално сваки даном стварају друштва за поједине врсте економије. По томе је вјекovima и *освједочена* та истина, да је таквом народу најамчена сјајна будућност, коме је благостање јако, јер је оно главна подлога у опште културном развоју. Но сада, дали су за свакога били услови једини те исти? Разумије се, да не, јер су многим на путу стајале дуге и тешке прилике, особито онима, који су млади и на путу а још тек малени. Таква је била и наша држава, која је вјекovima само чувала мачем у руци своју слободу, те није преостајало мирнога дана, да се брине за своје благостање. Но данас је све већ другачије, благодаречи свом витешком Господару и његовој мудрој управи, што имамо комодније вријеме и дане, када се можемо слободно мислити и радити о нашем економном и културном напретку. Па шта би нам данас прече и важније било, него се старати за сопствено благостање, при оваквим мирним прили-

нату млетачке републике 10 априла 1750, следеће мјесто: „Nel possesso di Montenegro s'è intruso il vescovo fingendo, che l'ultimo superstite di casa Zernoevich, ossia Mauro-monte, avesse lasciato al vescovo e suoi successori quel principato. Per tal ragione que la gente lo riconosce vescovo e principe. Li titoli suoi sono: „Мы, Сава Черноевич (?), Божию милостию, православни архиепископ цетински, Скендерие и Приморја, Чернија Гори Повелитель — Noi, Sava Zarnoevich, per l'adivina misericordia artodosso arcivescovo di Zetigne, della Skanderia e Marittima, Imperatore del Montenegro.“ Tanto significa il termine „Повелитель“, di cui si è servito anco Pietro il grande nelle sue prime medaglie allor che assunse il titolo di imperatore... L'onde quel vescovo, e per impegno della religione e per sostegno dell' usurpato dominio, sarà sempre attento non meno di frastornare i progressi della Serenissima Republica, che per approfittare sopra le regioni della stessa, come approfittò di Zetigne, presa dai Turchi e da questi a lui medesimo concessa“ (стр. 316; 2.) а у другом извјештају задарске архиепископске курије истом сенату од г. 1760 наодимо следеће мјесто: „Siede Monsig Va-

кама? — И ако је наша отаџбина, већном кршљива и горљива, икак се она даје обрађивати. Наше фамилијарне задруге већ су појачане, није су као некада упропашћене и осакане на бојном пољу; оне су младе, чиле и здраве, па њима и недоштеје друго до добра напушта и руковође. Па сад, ко би то понајпрви био? — Нико до наше школе, у којима се данас и мушко и женско равно васпитава. Поред добри и спремни наставника (на) наши младићи изишле прилично знања и за себе и свој опстанак — упућени, да су достојни и своима пружити помоћи.

Али сад како би ми и којим начином дошли до опште бољег благостања? Одговорићу укратко. У народима, у којима цвјета у опште култура, тамо је мање манија: самоубражења, величања, надувености, гордости, наперљивости зlobe и т. д. Овакови породици у њима су мргви, а влада марљивост и радиност и велико снисхођење, те се свако искључиво бави својим послом и не дозвољаје себи да ближњему зlobи и пакости, него напротив ту влада међусобно потпомагање. Код њих је занат златан — стимул и чахен сваки онај, који га зна и оно за чим понајвише уображени и надувени чеже има; пити васпитава и дијели чинове у кољевци својој дједи; не напаја их духом, да чежу за господство, већ их учи и васпитава врлинама и нагнућу, које ће одма у јавном животу од среће и користи бити. —

Обзиром на простор и величину наше земље, ми немијемо и неможемо рачунати на подизање разних завода, да се у њима уче наша дјеча разним врстама заната и науке; али барем, ми имамо самопонишних природних грана економних, у којима се можемо сами усавршаваати и припети, а то су: земљорадња, сточарство, виноградарство, пчеларство, ливадарство, свиларство и т. д. и т. д. Јасније, свима врстама један човјек не може бити све; зато, ако ће човјек ма коју од ових да постигне, треба да одабере за се ону врсту коју понајбоље воли, на у таквом случају, да око не улаже труда, да је проучава и пазни на све оно, што би се таквој хтјело да постане савршенија. — И са таквим рационалним радом човјек ће постићи жељено, постићи ће усјећ и користи. Гдје је слоге, на коју кућу почива благослов Божији, а при том, гдје је прилична и кућна задруга, гдје су свијесни и интелигентни, ту би се могао рад подијелити. Таквом уређењу, поред добре, челичне и издржљиве воље неможе никада и ништа спријечити напредак — неможе се упропастити, јер ако једна грана иза, онда ће друга трећа и т. д.

Али сад нека све ово постигнемо, може да нам буде узалудно, ако свему овом не буде господарила *штешња*. Без ње нам опет би све пропадало и узалудно било, зато се и рекло: „бољи је канат него занат.“ Троштити свуше и сметено разматрати се, текovina ће пропасти а тим прије, ако човјек домаћи свој производ са туђим буде замјењивао, што обично ми већном чинимо. Простркао и интелигентни или чиновник носе се једнако; свитне гаће поред своје домаће вуне, напсеник (џамадан) златни од свите, што се бојадисаним сукном даје замјениити; гуњ од свите мјесто сукненог и т. д. Ништа више него једно средње врсте одијело за један пар мушки и женски шта ће стати? —

silia sulle rupi del Montenegro, considerando si vescovo, principe, imperatore di Montenegro, ed esarco del patriarca di Servia. Le sue spalle sono difese dai montagnoli Cuci, Piperi, Castrati ecc e dall' istessa potenza moscovita, a cui suggerii di ricercare dall' imperatrice reina la città di Fiume per la comunicazione del commercio nell' adriatico. Il di lui petto è armato da sudditi veneti del suo rito, Pobori, Maini, Zupani ecc, quali tutti si riportarono ad ossequiare il colonello moscovita e parteciparono del generoso regalo mandato in contante dall' imperatrice russa ai seguaci del Monsig. Vasilja. Questi ha esteso la mano sinistra sull' Albania, procurando si adherenze coi popoli della medesima. Fa di tutto per stendere la mano destra sulla Dalmazia, come esarco del patriarca di Servia, e rendersi formidabile“ (стр. 399) 3.)

Из ових докумената слиједи: а) да је г. 1750 постојала држава црногорска; б) да је господар те државе био владика цетински; в) да је та држава и њен господар имао политичког значаја и преко својих граница; г) да је тадашњи архиепископ задарски знао, да цетински владике тврде, да им је ту државу оставио у

3) „Сједи Господин Василије на литицима Црне Горе, сматрајући се владиком, књазом, императором Црне Горе и егзархом Патријарха Србије. Његова леђа бране горитаца Цуце, Пипери и Кастрати и т. д. и уста сила московска, коју потаже да иште од Царице Краљице град Ријеку (сењску) ради трговинског промета на јадранском мору. Његова су прса оружана млетачкијем поданицима његова обрета, Поборица, Мајинаја, Грљанима и т. д. који сви пођоше да се поклоне московском пуковнику и бине учесници обилата дара, послата у новцу руском Царицом следећеница Господина Василија. Овај је дружио лијену руку на Арбанију, радећи да себи стече веце са народом исте. Све чини да дружи десну руку на Далмацију, као егзарх Патријарха Србије, и да постане страхан.“

Многome га је платио добар коњ или пар волова, па ове другим пазарским и вересијом душло замјенио. За чим? — За туђу и чивутеку робу, што се глачи и колаје само зато, да нас одроне од домаће употребе, далеко боље здравије и дурашције Та, догод будемо тако ниско своје цијенили, ми ћемо ниско и материјално бити, те ће код арнаутски њивта и чивута наши дјетићи да служе... С чега и како, само нам се тумачи, па се брате пренимо и освјестимо... Недајмо се туђину... Прионимо, па радимо, јер „прегаоцу Бог даје махове;“ — па штедим и не размећимо се сметено, јер: „у радише имаше а у штедише тринут више.“

У лцињ, 17 Јануара 1900.

Поп Јован Вујановић.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Цетиње, 28 јануара.

(Светосавска прослава.) Добили смо неке извјештаје о светосавској прослави по унутрашњости, од којих доносимо у цјелини онај из горњих Корјенића, тог најскровитијег кутка нашег, да се види како се по Црној Гори слави дан великог Српског Просвјетитеља. Из Бара нам пишу да се ове године особито свечано прославио Савин-дан у мјестној школи, у којој је прослави учествовао Пресвијетли г. Арди-бискуп Милиновић, и ако не лично као прошлјих година, својим уобичајеним обилатим прилогом на сврху да се та прослава што свечаније изврши; а др Пера је приложио један наполеон у корист добре и сиромашне дјеце. У Оцињу је такођер ова прослава најсвечанија била, на којој је Високопреосвештени Митрополит Хаџи-Сава, по свом обичају, приложио обилати дар ђацима за писаћи материјал. Из Вољевина нам пишу, како жале што се светосавска прослава ове године свршила раније, због пазара, који је тај дан био на Виру, те Њ. В. Господар, враћајући се из Бара, није приспио на прославу, него саме учитеље у школи затекао, које је изволно распитати о напредку школском и прегледати ново школско здање, гдје је провео три четврти сата, чим је школу испунио највећом радности, која ће је кријешити за дуго времена.

(Користан лист.) У Н. Саду почео је издавати од нове године „Ваштован“, воћарски и вртарски лист са сликама, сваке петнајест дана, а цијена му је на годину 4 флорина. Ми овај лист најтоплије препоручујемо нашим читаоцима, који желе подизати воћке и поврће садити, а какву корист доносе ове гране народне привреде, мислимо да не треба ни говорити. Уз то у овом листу наћиће обилата упутства и ко се занима гојењем цвијећа. Наши свештеници и учитељи овдје су на прво мјесто позвани да овај тако користан лист раде што више у својој околини одомаћити.

(Из главног одбора за подизање дома умоболнијех.)

Високопреосвештени Архиепископ Неаполски Господин Арсеније, представник јерусалимског патријарха у Москви послао је за дом умоболних у а. в. флор. 248.76

нашество посљедњи владалац из куће Црнојевића; д) дакле да се у Задру знало 1750, да су Црнојевићи били господари Црне Горе! А треба имати на уму, да је задарски архиепископ био, као што је и данас, архиепископ све Далмације и Босне Которске, дакле да је његова власт допирала до границе црногорске, и усљед тога да је знао што се ради и како се мисли у Црној Гори.

Тако ово свједочанство задарског архиепископа Карамана, које је лежало 150 година у библиотеци Марцијани у Млетцима, опроругава из темеља нову науку г. Руварца, која тежи да оборити факт *конституишета државне српске мисли, којим се Црна Гора поноси, те тако ди прогласи бајком и владавику Црнојевића и њиховијех пријемника Владика цетинскијех.*

Чујем да и у данашњијем школскијем учбеницима у Србији нема помена о држави Црнојевића; али, ако је то истина, онда је то *политика* а не *наука*... Руководи ли каква политика и г. Руварца? Знаћемо пошто прочита ове моје примједбе на његова неправилна умовања и још грђа домишљања, при којијема, не могу вјеровати, да ће упорио остати. Али ако и остане, неће моћи трајне штете нанијети историјском значају Црне Горе, него само принудити пријатеље истине, да јој пут рашиште, како ће тај значај боље објасити и утврдити.

Д. Томановић.

Г. Градски исправник Витебске губерније — — — — — флор. 6
Из Клокоца Пљбичке губерније послато је — — — — — флор. 6
Г. Витебски губернатор — — — — — фл. 10.80

(Наставак приложника) из округа Улицког.

	фор. п.
Г. г. Муфтија Хилми	30
Кап. Филип Ђурашковић	5
Перо Јововић мјерач држ. путова	2
Раде Јазов Зеџ (1/2 нап.)	4 76
Раде Ђуров Кнежевић	1
Милан Бабић превљар	1
Јоко Ивов Ђаконовић	1
Илија Шпиров Карађин	1 50
Ристо Николин	1
Нико Филипов	50
Раде Милошев	50
Мато Тановић	50
Петар Радовић	1
Марко Ивов Бевења	50
Михаиле Газивода	50
Илија Радов	50
Иво Шабан	50
Нико Марков Лековић	50
Нико Попов Лековић	50
Иво Вуков Милошевић	2
Нико Вуков Милошевић	2
Ристо Мињаков	50
Мило Јокв	50
Илија Хуталаровић	50
Митар Станковић	50
Сава Попов Очињић	1
Илија Јокв Сотонић	1
Видак Гигов Љумовић	1 50
Рако Божићин	1
Радуле Милин	50
Тодор Ристов	1
Ђон Петар Ђаца	50
Маџ Ђуца официр	3
Маџ Чобин барјактар	2 38
Пер Беа	4 76
Петар Маровић	1
Стијепо Марк Перин	2
Пренч Кола	2
Петар Палев	2
Ђока Пренчов	2
Ђока Петров	2
Пренч Ница	1
Стјепа Ђуџин	1
Мрика Бок Маџина	50
Ник Ђека	50
Маџа Зефов	1
Пренч Лека	40
Кол Ђура	1
Симо Петров	1
Паљуц Маљов	40
Маџа Пренчин	1
Ђока Пренчин	1
Петар Никв	20
Перо Ђелов	50
Перо Ђекин	50
Вуко Лаовић	1
Пренч Јанковић	50
Стана Јанковић	30
Маџа Симонов	30
Нико Машов	50
Палина Ник Луџина	50
Лука Марк Палев	1
Петар Кол Луџа	30
Лек Език	30
Петар Луџа	50
Петар Марлена	20
Луџ Ноја	30

ока жита:

Кола Маровић	40
Ђека Колин	20
Нрека Симонов	10
Лека Пречин	10
Марко Ђелов	10
Марко Томов	10
Нико Марков	10
Ник Марк Луџа	10
Кола Ђелов	10
Кола Марков	10
Кола Никин	10
Лека Палин	10
Ђока Вукин	10
Ђерђ Ника	10
Ника Јанковић	5
Илија Стијепов	10
Пал Ника	10
Пер Ђура	10
Лук Симоновић	10
Ник Маркџаџ	5
Нил Ђока	10
Сим Филин из Реча	20
Пренч Анђелов	10
Стево Агостинов	5
Пашко Луџи	5
Лук Зефи	5
Нод Марини из св. Ђорђа	10
Рок Јашоја	5
Дед Ђонин, малисор	5
Љуш Јуџа, малисор	10
Марко Петров, малисор	5
Прел Кола	5
Марко Јовов, официр	30
Стево Ђуров	10
Нико Ивов Бевења	20
Јоко Браћ	10
Вучета Милошев	5
Марко Јокв	10
Мило Никв Поповић	40
Нико Ђуров Поповић	20
Иво Ђуров Ђаконовић	20
Сава Јовов Ђаконовић	20
Иво Јошов Ђаконовић	10
Марко Петров, барјактар	20
Иво Стијепов	5

Крето Јовов	10
Крето Ђуралов	5
Крето Перов	10
Нико Вукатов	5
Анрија Марков	10
Нико Ђуров Ђаконов	15
Шуво Богданов	10
Иво Чармак	20
Перо Никол Кнежев	10
Иво Ђуров Кашисода	10
Којо Јанчић	10
Саво Ивов Ђаконов	40
Кет Кећани	20
Анрија Новаков	20
Марко Савов Очинић	10
Јоко Ваћ	10
Мркан Калуђеровић подком.	20
Перо Ђурашковић, официр	10
Нико Пејовић, барјактар	10
Вукале Јанковић	40
Ђуро Татар	20
Саво Јокашев	10
Иво Ђуришин	10
Блажо Вучковић	10
Мркан Михов	10
Мишко Шутанов	10
Иво Вуксанов	10
Марко Томазов	5
Мило Николин	20
Илија Стеванов	10
Илија Бановић	10
Иван Кретић	10
Ђуро Јокашев	10
Саво Пејашев	10
Илија Николин Добрић	5
Преле Ишанов <i>Kocijut</i>	20
Крето Поцов	10
Лука Илин Лимјанин	10
Перо Никол Вуксановић	10
Илија Ђуришин	10
Нико Јоков Сотонић	10
Илија Савов Теблић	10
Радоје Вулетић	10
Ђуран Кузман	10
Ђуро Митров	10
Мило Томов	10
Јоко Думов	10
Шако Татар	20
Шуле Недов	10
Ристо Токов	10
Жики Токов	10
Лабуд Радићев	10
Богвић Пилер	20
Сретен Тукловић, официр	20
ока пивенице:	
Касам Алија Ђуркањор	20
Марк Лоши, официр	20
Селим Авдул Ђуркањор	10
Вела Нуров Ђуркањор	10
Реџ Мехоја Ђуркањор	5
Омер Браим Ђуркањор	10
Лан Чота Ђуркањор	5
Тин Зефи из Реча	10
Никола Николин из св. Ђорђа	5
Хил Прека	5
Лак Киноја	10
Вас Ноја	5
Лек Ђонов, малисор	5
Преч. отац Ђидио из св. Ђорђа	40
Петар Копа ока јечма	10
кила уља:	
Командир Алекса Јанковић	10
Ђок Петар Марк Ђока	3
Зеф Колука	1 1/2
Мац Лука	1 1/2
Мрика Колина	1 1/2
Петар Пера, официр	7 1/2
Павле Марковић, цјешак	15
Анђел Кола	1 1/2
Кол Чеку	1 1/2
Пер Ђека у сиру килу	1 1/2
Паљуц Пренч козу	1
Ђон Монн козу	1
Ђон Ђека јагње	1
Ват Мараш јагње	1
Зеф Ђека јагње	1

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ.

(Мафија.) За вријеме претреса пред поротничким судом у Милану проседа Нотарбартола, који је открио страховиту моћ Мафије, и који је опет био одложен, ради новијех исцјељења, дао је повода јавном предавању о овој ракрани јужне Италије, које је држао у миланешком позоришту др. Моска, чије име као научника Сицилијана бијаше надунило кућу одабране публике.

Често се и у српским листовима спомиње Мафија, те држимо да неће бити излито, да у изводу донесемо то јавно предавање о њој.

Главна је социјална чиница мафије, која се састоји у особитом начину осјећања и мишљења, силом гордости, обистети и насиља. По психолошкој традицији за Сицилијанца има увреда и престопа, који се морају осветити својим угледом и својом физичком снагом. Тражити закон у помоћ значи кукавичлук за Сицилијанца. Овај дух мафије није ствар нова, јер је била опћа по свој Јеропи, када је закон имао мало снаге. Трудно је рећи колико Сицилијанца спадају у Мафију јер је веома трудно одредити гдје њен дух почиње гдје ли свршава. На сваки начин мафија је више разасртра по селима него ли по градовима и то више на западној Сицилији и око Палерма. У нижем сталежу јој не припадају рибари ни мрнари; а допире и до вишег сталежа, не по образовању, него по богатству и поријеклу.

Овај дух мафије много је погодан развоју удружења злочинаца. Та удружења (cosche) састоје се из десет — дванаест чланова једне општине. Власт старјешине добива онај, који се одликује у злочинству и у избегавању казне. Ова удружења су независна једно од другог, више пута ближања помажу се међусобно; а често долазе и у крвни сукоб. Њихов програм није баш злочинство, него напротив постизавање користи и утицаја што мањим злочинцима. Они поступају лукаво, а само у крајњим случајима употребљавају пријетње, отмицу и убиство. Преко својих старјешина способних траже да наговоре појединце, које хоћу удијелити, и знаду отети на лијепе разне учјене. Прије него употребе убиство против непослушних, ишиљу опомене, сијеку вишораде и т. д.

А што чини полиција? Старјешине и чланови тијех удружења добро су свакоме познати па и полицији. Али је једно познати их, а друго пронаћи кривце. Велика је тешкоћа наћи доказа, тијем више, што старјешине не раде непосредно, и што њихови посредници никад их неће издати. Сицилијанац је пун живог моралног осјећања, али се овај изражава више у приватнијем односима, неголи у грађанскијем, тако се догађа да и поштени људи заштеде истину пред судом прије него ли ће издати повјерљивост једног пријатеља. Полиција би имала на расположењу друга средства, која може употребити без потребних доказа, него по свом увјерењу, као забрану пошења оружја, опомену и у неколико и забрану одити куд из мјеста, али тада посредује мафија у жутим рукавицама.

Под борбонском владом мафијска удружења уживала су заштитну господу и полиције, што су се могли користити преко њих у осветама, први ради свог обезбјеђења и својих потреба, а полиција што је, ступајући с њима у преговоре, избежавала злочинства сувише велика. Данас је феудалну протекцију замијенила парламентарна и изборна. Репрезентативни режим само је привидно режим већине, јер мањине организоване скоро свуда побјеђују. Наравно да у Сицилији, гдје мањине организоване састављају злочинци, они морају имати велики утицај, што не могу порећи они, који траже гласове при изборима. Наравно је дакле да између мафијских удружења, посланика и другијех упавних сеоба постоји изијена услуга.

Да се томе злу доскочи, неки предлажу, да се у Сицилији прекине репрезентативни режим, а други тврде да би се то залуд тражило, јер је влади потребна мафија да њени кандидати буду изабрани. Проф. Моска вели да се ту прећерује. Није сва Сицилија заражена, а влада је ишљала више пута префекте, који су вршили своју дужност достојанствено и енергично. С друге стране кандидати, који би успјели против мафије, били би конзервативци, дакле би влада мало изгубила, кад би енергично мафију прогонила. Доста би било енергично и досљедно вршити дјело истраге тијех удружења, више пута започето. Али префекти и квестори често се мијењају; влада им налаже да истраже мафију али им препоручује и да штите владине пријатеље, и они између двије препоруке, држе се посљедње лакше. Они знаду да прогањање мафије значи истребљивати драге, и подизати тужбе преко владиних посланика у Риму, па знаду да истребљивши коју драчу неће они побрати руже.

Проф. Моска завршио је говорећи о убијству Нотарбартола. Говорио је о банкарној неморалности по свој Италији. И сицилијанска банка била је нападнута паразитима друштвеног новца. Кад се имао положити рачун, Нотарбартоло, који ишао управљати руком правде у истраживању криваца, био је убијен.

Али како банкарна превара у Сицилији потаче убиство, што се није догодило по осталој Италији? Јер је између изјелца и чланова мафије у рукавицама и онјих крвопија било веза. Послије убиства локалну болест замијенила је опћа: једно мафијско удружење није могло задржати руку правде, ишти парламентарни утицај једнога посланика није могао толико успјети. Опћа болест је омогућила у Италији да не буду

кажњена толика банкарна злочинства. Та је болест потакла из митавости поштенијех и смјелости ниткова, који су тако постали учесници опће тајне, коју су морали чувати и једни и други. (Има три године да је Нотарбартоло убијен, и да се узалуд истрага водила.) Проф. Моска је завршио са жељом, да се Италија ослободи ове болести. И то би био достојан начин да се иштује успомена онога поштенака, који је био Нотарбартоло. (Главни је оптуженик члан парламента Палицоло ухваћен, амноги су чиновници под оптужбом да су то злочинство крили. Свршетак процеса очекује се са великим нестрпљењем.)

Телеграми Бечког „Кор. Бира“.

КАЈИРО, 23 јануара — Говори се да су се судански регименти узбунили против инглеског гувернера у Судану, говорећи да су Египћани освојили Судан за Египт, и траже египатског гувернера. Даље војска тражи боље поступање с њом.

ДАРМШТАДТ, 24 јануара — Црногорски Престолонаследник и Престолонаследница стигли су у посјету Књазу и Књазини Батомберг.

Англо-бурски рат.

ЛОНДОН, 23 јан. — Из Сперманскампа јављају да је коњица Дундоналда одила у извидницу, не видјевши непријатеља, и шапла је мост, који се градио код Гилеса, дјеломично разрушен.

ДУРВАН, 23 јан. — Бури вуку топове на више окле доминирају путем од Нондвени до Брихајда. Уздуж пута стоје многи Бури, који су дошли од Ледисмита и Дундео, да стану на пут Инглесима, који намјерају наљести на Зулуцад.

СПЕАРМОНСКАМП, 24 јан. — Непријатељ је пуцао на неке ескадроне коњице, који су ишли у извидницу, али није било губитака.

ЛОНДОН, 25 јан. — Ратно министарство није добило никакве вјести да је Булер прешао Тугелу, правцем на Ледисмит.

КОШТАДТ, 25 јан. — Бури су се утврдили око Колезберга.

РЕЕСБУРГ, 26 јан. — Бури траже нове позиције за артиљерију. Инглеске трупе су их одбиле.

ЛОНДОН, 26 јан. — Ратно министарство добило је депешу од Роберса, да се није промијенила ситуација на бојишту. Још није дошла никаква вјест о преласку Булерове војске преко Тугеле. Бури су отпочели јутрос бомбардирање Ледисмита.

ПРЕТОРИЈА, 26 јануара. — Депеша из Колерсберга доноси да су се Инглеси примакли на растојању седам миља.

ЛОНДОН, 27 јануара. — Доња кућа одбила је исправку Фицмориса са 352 против 139 гласова. Ратно министарство потврђује да је Булер прешао Тугелу и да иде на Ледисмит. „Рајтер“ доноси из Хофлагера код Ледисмита, да су Инглеси у битци на Тугели подијелили велики губитак код моста Дрифта, али код Молендрифта да су заузели позицију од мале важности. Нијесу познати инглески губитци. Погинула су 4 Бура.

КАШТАДТ, 27 јануара — Роберс и Киченер кренули су из Камштадта.

КАШЕТОВИ, 28 јануара. — Јутрос је отпочела битка између војске ген. Гатакра и Бура и наставља се.

СПЕАРМОНСКАМП, 28 јан. — Војска Булерова прешла је Тугелу у понедељник правцем на Брекфонтен и заузела брдо Кранцклоф. У уторник су Бури покушали да их обдију али нијесу успјели. Инглеси напредују.

ЛОНДОН, 29 јан. — „Рајтер“ доноси из Лоренцомарков допешу из бурског стана код Ледисмита, која вели: инглеско трупе, које су биле заузеле позицију код Малендрифта, напустиле су је јутрос, услед бомбардирања бурске артиљерије, и повукле су се назад преко Тугело у пређашње позиције.

ЛОНДОН, 29 јан. — Ратно министарство није досад још добило потврду повлачења Булерова.

Објава.

Јово Герун овдашњи трговац родом из села Талеже, округа Требињског у Херцеговини — умро је у Напуљу (Napoli) у Италији 2 децембра прошле године.

Његова овдашња терзијска радња и имање стоји под руком суда. Услед чега се са овим позивају сви његови повјеритељи, којима пок. Герун дугује, да се са чистима документима пријаве лично или преко пуномоћника, или писмено под писаном суду — најдаље до 15 фебруара тек. године.

Који се пак до одређеног дана не би пријавио, послије губи свако право потраживања. Нека се, такође, пријаве до реченог дана и они, који покојнику дугују — ради уређења — иначе би послије на таквог пали трошкови око наплате —; као нека се пријаве истог дана и они, који су давали пок. Геруну на оставку које-какве ствари, или за продају.

Број 43.

Цетиње, 12 јануара 1900.

У П Р А В А

ОПШТНЕ ВАРОВИ ЦЕТИЊА.

Број 8
134 (3-4)

ОБЈАВА.

Најпошизније умољавам моје дужнике који ми дугују да ми плате до 15 фебруара како би ја моје дугове могу подмирит у противном случају обратићу се редовним путем јербо на овај начин није ми могуће друкчије опетат.

Ристо Рундо
обућар.

Број 9
40 (1-1)

ЈАВНА ЗАХВАЛА

Тужним срцем јављамо сродницима и пријатељима, да се на 22 о. мј. преселио у вјечност наш ингда незаборављени муж и отац

ТУШО ЈОСИФОВ БЕРАТОВИЋ.

По дужности јавним путем изјављујемо вјечиту захвалност овдаш. свештенству, чиновништву и грађанству који покојника до вјечне куће испратилише.

Хвала учитељима, који са ђацима увеличале спровод покојнику.

Хвала свима оним, који су нам лично телеграфично изјавили своје дубоко саучешће у нашој голомој тузи — и свима напокон на љубави пријатељској, који ублажише нашу тугу до премјештаја покојникова испод лодене раке.

Бар, 25/1. 1900.

Ожалостњени:

Суруга: Неда; синови: Михаил и Саво; кћери: Марија, Јелена и Даринка.

Број 10
100 (1-1)